

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.02.032>

УДК 330.138:303.725.2

JEL: A10, B20, D11, D24, D89, O15

В.М. ТАРАСЕВИЧ, д-р екон. наук, проф.,
завідувач кафедри міжнародної економіки і
соціально-гуманітарних дисциплін
Український державний університет науки і технологій
вул. Лазаряна, 2, 49010, Дніпро, Україна
e-mail: viktarasevich@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6997-0166>

ДІЯЛЬНІСНА ЗНАННЕВО-ІНФОРМАЦІЙНА ТЕОРІЯ ЦІННОСТІ: КОНЦЕПТУАЛЬНА І ЧУТТЄВО-ЕМОЦІЙНА ТЕОРЕТИЧНІ МОДЕЛІ

*Розглянуто концептуальну і чуттєво-емоційну теоретичні моделі (схеми) діяль-
нісної знаннево-інформаційної теорії цінності. Визначено її основні онтологічні,
гносеологічні, аксіологічні й праксіологічні передумови та інтервал істинності,
місце в темпоральному просторі загальної теорії цінності й фундаментальної
економічної науки. Запропоновано концептуальні будову і структуру діяльнісної
знаннево-інформаційної теорії цінності як спеціальної теорії цінності в широко-
му сенсі, у тому числі її техніко-економічний, загальноекономічний, соціально-еко-
номічний і організаційно-економічний виміри. У чуттєво-емоційній теоретичній
моделі позначено економічну цінність чуттєво-емоційного знаннево-інформацій-
ного продукту як образу поверхневого шару наявного реального об'єкта.*

Ключові слова: діяльність; цінність; теорія в широкому сенсі; інтервал істин-
ності; знаннево-інформаційний продукт; загальна теорія цінності; діяльнісна
знаннево-інформаційна теорія цінності; передумови і виміри теорії; концепту-
альна теоретична модель; чуттєво-емоційна теоретична модель.

Ц и т у в а н н я: Тарасевич, В. (2024). Діяльнісна знаннево-інформаційна теорія цінності: концептуальна і чуттєво-емоційна теоретичні моделі. *Економіка України*. 67. 2(747). 32-46. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.02.032>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2024. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

Цією статтею автор продовжує цикл публікацій з теоретичної проблематики інформаційно-цифрових ноуменів і феноменів у економіці в умовах новітньої кореволуції¹. Також вона є першою в серії доробків, присвячених викладу результатів досліджень *діяльнісної знаннево-інформаційної теорії цінності* (ДЗІТЦ) або діяльнісної теорії цінності *знаннево-інформаційного продукту* (ЗІП)², яка є адекватною зазначеній кореволуції та смартизації економіки³.

Отже, **мета статті** — охарактеризувати основи концептуальної і чуттєво-емоційної теоретичних моделей (схем) зазначеної теорії.

КОНЦЕПТУАЛЬНА ТЕОРЕТИЧНА МОДЕЛЬ ДЗІТЦ

Як невід’ємна складова *загальної теорії цінності* (ЗТЦ) ДЗІТЦ покликана адекватно відобразити, описати й пояснити принципово важливу об’єктивно-суб’єктивну реальність — цінність знаннево-інформаційних продуктів у їх різних видах⁴. Такою є базова концептуальна ідея теорії. Зрозуміло, що на початку розробки теорії було б наївно претендувати на остаточно й верифіковані висновки, але деякі вже отримані результати доцільно оприлюднити перед науковим співтовариством, оскільки будь-яка розвинута теорія — плід співтворчості багатьох учених.

З огляду на це, важливо позначити основні передумови ДЗІТЦ, які задають її інтервал істинності, тобто темпоральний субпростір не тільки в темпоральному просторі ЗТЦ, але насамперед у такому — *фундаментальній економічній науці* (ФЕН) чи *економіко-теоретичного знання* (ЕТЗ) у взаємозв’язках з іншими науками і ненаукою, відповідними об’єктивними реаліями. Абстрагуючись від позанаукової проблематики цінності, акцентуємо увагу на принципово важливому для розробки ДЗІТЦ теоретичному вимірі її наукового і філософсько-наукового контексту. Головним чином, ідеться про постнекласичну філософію науки, науку і тип наукової раціональності (Тарасевич, 2017, с. 94—119). З урахуванням постнекласичних стандартів

¹ Більшість використаних у статті аббревіатур було вжито в попередніх публікаціях (Тарасевич, 2021, № 1; 3; 6; 10; Тарасевич, 2022, № 2; 12).

² Цілком допустимо говорити про діяльнісну теорію цінності ЗП і ЗІП (ДТЦЗІП). Ступінь тотожності, взаємозамінності й взаємодоповнюваності двох власних імен тієї самої теорії безпосередньо пов’язаний з не випадковістю імен і тих аспектів однієї і тієї самої реальності, які вони (імена) іменують (позначають).

³ У ряду наукових поглядів на новітні постіндустріальні процеси гідне місце належить концепції смарт-промисловості (Вишневський, Князев, 2017; Вишневський та ін., 2019). Вона є однією з важливих гносеологічних передумов характеристики сучасної смарт-економіки, яка є невід’ємною складовою економіки в широкому сенсі й представлена сукупністю інтегрованих інноваційних людино-розмірних систем, що самоорганізуються і саморозвиваються, — знаннево-інформаційних і техніко-технологічних.

⁴ Тут і далі до спеціальних зауважень поняття «знаннево-інформаційний продукт» (ЗІП) використовується як гранична абстракція представник усіх конкретних видів і форм ЗП, ЗІП, ЗІПП та ІП.

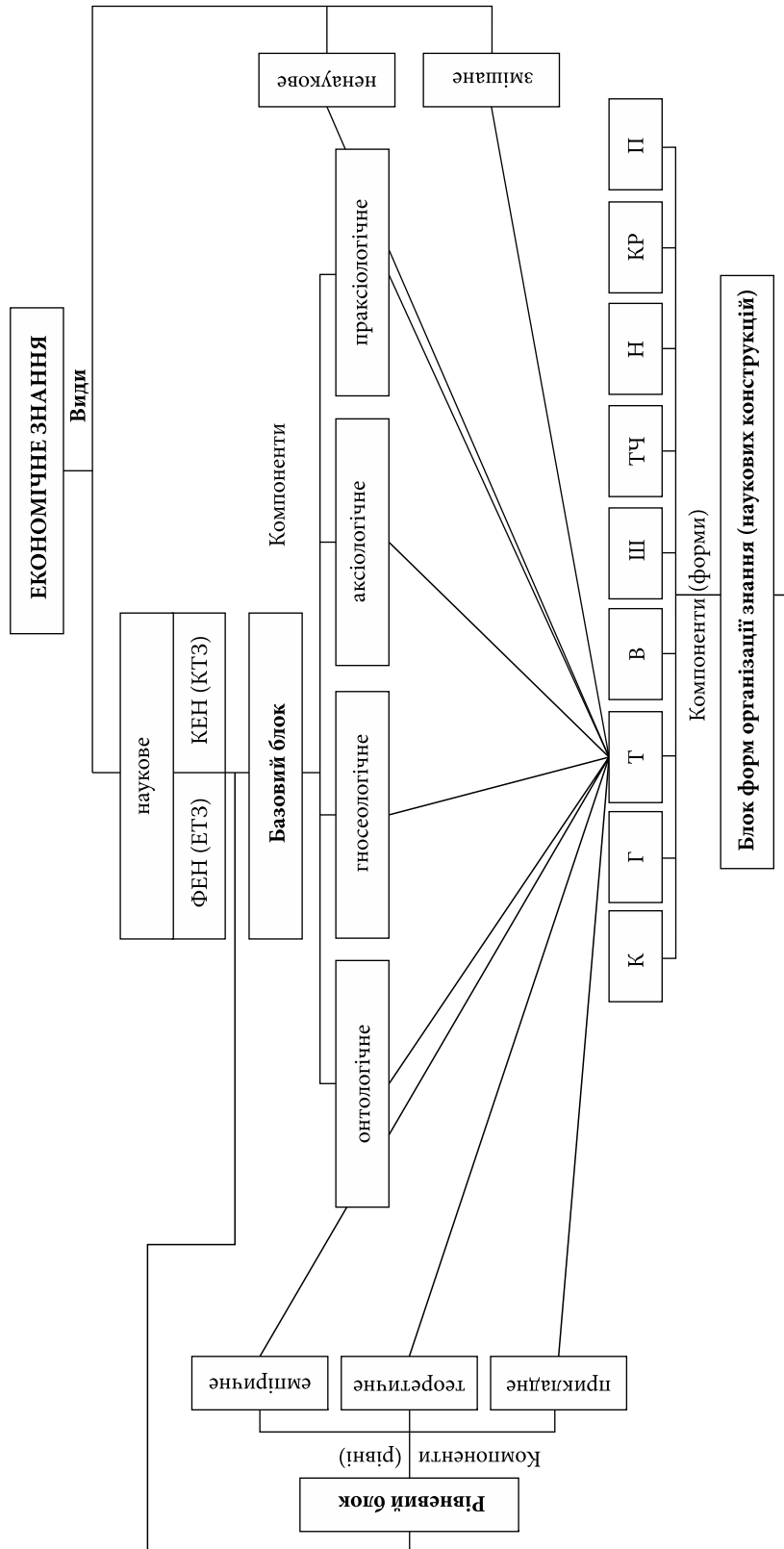

Рис. 1. Схема будови і структури економічного знання
Джерело: опис див. (Тарасевич, 2017, с. 159—167).

співвіднесеності ЕТЗ не тільки з об'єктом, що вивчається, і знанням про нього, але й з, по-перше, об'єктивним контекстом об'єкта; по-друге, економічним і неекономічним науковим знанням; по-третє, гуманістичними і соціальними цінностями; по-четверте, засобами й операціями наукової діяльності, доцільно акцентувати ті змістовні моменти будови і структури ЕТЗ (рис. 1), які є передумовними й пропедевтичними для ДЗІТЦ.

У онтологічному відношенні ДЗІТЦ має відповідати цілком певному виміру об'єктивних *ціннісних відносин* (ЦВ) в умовах новітньої знаннево-інформаційно-цифрової та промислової кореволуції у контексті глобальних універсумних процесів. У ЕТЗ цим умовам відповідає інтегративна *картина економічної реальності* (КЕР), яка, з одного боку, являє собою синергетичний синтез класичної, неокласичної та інституційної КЕР, а з іншого — є важливою складовою постнекласичної *загальнонаукової картини світу* (ЗНКС) з її підкресленим глобально-універсумним універсальізмом і синергетикою надскладної людинорозмірної системи, що самоорганізується, у складі універсуму (Тарасевич, 2017, с. 154—155; Тарасевич та ін., 2021, с. 17—38).

Важливими гносеологічними передумовами ДЗІТЦ є: 1) постнекласичні імперативи філософії науки, науки в цілому і ФЕН зокрема, а також відповідні особливості критеріїв, суб'єкта, об'єкта, предмета, умов, засобів і результатів наукової діяльності; 2) такі філософські основи науки, як критичний реалізм, антропоцентризм, триалектика, феноменологія, новітні досягнення філософії свідомості й техніки; 3) не тільки традиційні, а й новітні методологічні принципи, методи та інструменти, у тому числі мульти- і трансдисциплінарність, інтегративний метод у його різних варіантах (наприклад, варіант синтезу діяльнісного, синергетичного і ноуменально-феноменологічного підходів, який, до речі, цілком відповідає цивілізаційно-національній специфіці української економічної думки). Не можна виключати й появи відповідних нових категорій і засобів вираження наукових ідей.

У ряді аксіологічних передумов імперативним є наслідування: 1) гуманістичних і моральних цінностей, які безпосередньо впливають на ЕТЗ, у тому числі іманентних національному менталітету і універсаліям культури; 2) етосу науки й адекватних інтегративній КЕР *ідеалів і норм науковості* (ІНН). Епістеміологічною основою ІНН є пізнання як складова осягнення і особливий компонент культури і соціальності. Як ІНН опису і пояснення, поряд з традиційними, використовуються методи апроксимації та історичної реконструкції. У доказовості й обґрунтованості ІНН включаються експлікація операційної основи нових понять, виявлення зв'язків між новим і старим знанням, етична експертиза. Домінантними принципами побудови й організації наукових знань виступають співзвучні національній науці комплексність дослідницьких програм та інтегративність, а пріоритетними видами істини — кореспондентська, відносна і цільна (Тарасевич, 2017, с. 158—160).

Змістовні характеристики праксіологічних передумов є дискусійними, оскільки порівняно недавно почали активно вивчатися філософами і методологами науки. Проте очевидним є зближення позицій щодо значущості організації і технології наукових досліджень, а також практичного застосування їх результатів (Тарасевич, 2017, с. 147). Очевидно, що неверифікована належним чином теорія залишається гіпотетичною. Не вдаючись у не зовсім доречні тут подробиці повної верифікації теорії (Тарасевич, 2017, с. 168—170), підкреслимо, що для нової теорії, у тому числі ДЗІТЦ, процедура верифікації повинна супроводжувати процес побудови теорії, але завершеність зазначеної процедури навряд чи можлива без досягнення теорією достатнього рівня зрілості. Ідеться про те, що, з урахуванням трикомпонентної будови рівневого блоку ЕТЗ (рис. 1), аж ніяк недостатньо задовольнятися теорією у вузькому сенсі як єдністю взаємопов'язаних фундаментальної і часткової(их) теоретичних схем (моделей). Адекватною процедурі повноцінної верифікації є *теорія в широкому сенсі* (ТШС) — складна система синергетичного типу, єдність взаємопов'язаних і взаємодіючих теоретичних схем (моделей) як її підсистем (рис. 2) (Тарасевич, 2017, с. 148—152, 167—172). Зрозуміло, це є вірним і щодо ДЗІТЦ. КТСх і ГТСх утворюють своєрідний авангард ТШС. Теоретичні схеми як ланки ланцюжка «ЧЕТСх — ЕАТСх — ФТСх — ЧТСХ (ЧТСХІ і ЧТСХІІ)» відповідають сходинкам сходження від чуттєво-конкретного до абстрактного, маючи на увазі наявність ряду ЧТСх, які відповідають «низхідним» шарам сутності (сутностям різних ступенів) об'єкта, що вивчається (від менш глибинного шару до більш глибинного). Теоретичні схеми як ланки ланцюжка «ФТСх — ЧТСХ (ЧТСХІ і ЧТСХІІ) — ІТСх — ПТСх — (ПТСХІ і ПТСХІІ)» відповідають сходинкам сходження від вивченого і упорядкованого абстрактного до загальноконкретного. Слід урахувати, що, по-перше, може знадобитися декілька ЧТСх, які відповідають шарам сутності об'єкта — від більш глибинного шару до менш глибинного, включаючи її поверхневі форми; по-друге, ІТСх має відповідати шуканому загальноконкретному, яке може бути науково збагаченим образом як наявного, так і майбутнього реального об'єкта (відповідно, НРО і МРО). У ПТСх загальноконкретне операціоналізується і праксіологізується, а їх невід'ємною складовою є програма практичного перетворення НРО і / або створення МРО.

Зрозуміло, вивчення конкретних об'єктів, з одного боку, має наслідувати позначених загальнонаукових детермінант, а з іншого — є неминуче сполученим з особливостями будови і структури ТШС, що описує і пояснює зазначені об'єкти. Це є вірним і щодо ДЗІТЦ. Надалі (у циклі статей) у її будові й структурі виокремимо підсистеми (моделі або схеми) і змістовні характеристики, які їй відповідають загальнонауковим детермінантам, й відрізняються від них (рис. 3).

Оскільки будь-яка теорія, у тому числі на етапі побудови, має позиціонуватись у ряді форм організації наукового знання (наукових конструкцій) (див. рис. 1), остільки в процесі побудови ДЗІТЦ необхідно використовувати

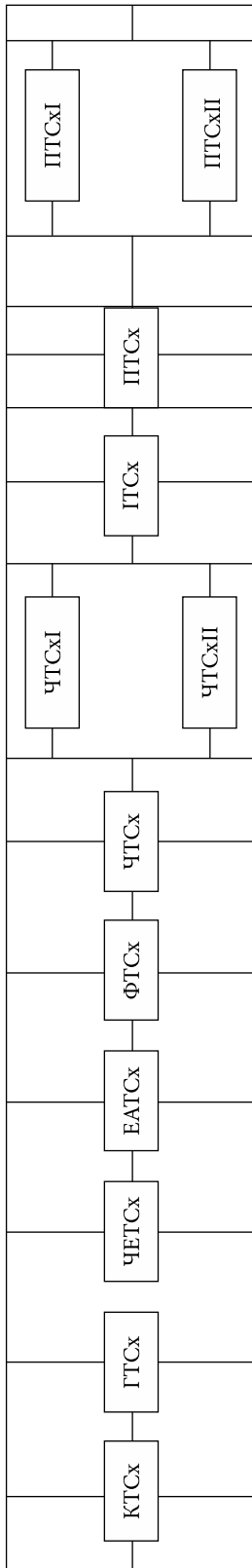

Рис. 2. Схема будови і структури теорії у широкому сенсі (загальнонауковий вимір). ТСх — теоретична схема; КТСх — концептуальна ТСх; ГТСх — гіпотетична ТСх; ЧЕТСх — чуттєво-емоційна ТСх; ЕАТСх — емпірико-абстрактна ТСх; ФТСх — фундаментальна ТСх; ЧТСх — часткова(ві) ТСх; ЧТСхІ — часткова(ві) ТСх першого виду; ЧТСхІІ — часткова(ві) ТСх другого виду; ПТСх — інтегральна ТСх; ПТСхІ — прикладна(ні) ТСх першого виду; ПТСхІІ — прикладна(ні) ТСх другого виду
Джерело: побудовано автором.

накопичений потенціал *теорії трудової вартості* (ТТВ), *теорії граничної корисності* (ТГК), *теорії факторів виробництва* (ТФВ), *теорії граничної продуктивності факторів* (ТГПр), *теорії витрат* (ТВ), інших *теорій* (Т); *вчень* (В) Л. Вальраса, Т. Веблена, К. Маркса, А. Маршалла, В. Парето, М. Туган-Барановського, інших видатних мислителів; провідних наукових *шкіл* (Ш), у тому числі національних; *течій* (ТЧ) і *напрямів* (Н) економічної думки; *картин реальності* (КР) і *парадигм* (П).

Не менш важливо зрозуміти змістовну специфіку зв'язків ДЗІТЦ з компонентами і елементами ЕТЗ (на рис. 1 їх позначено тонкими лініями), водночас усвідомлюючи відому опосередкованість цих зв'язків *загальною теорією цінності* (ЗТЦ), невід'ємною складовою якої покликана стати розвинута ДЗІТЦ. Це, зокрема, означає, що вказані зв'язки повинні вивчатися корелятивно-паралельно з побудовою ДЗІТЦ і визначенням її розташування в темпоральному просторі ЗТЦ. Попереднє схематизоване позначення зазначеного розташування — необхідна передумова початку побудови (розробки) ДЗІТЦ, оскільки відомим чином його обмежує (задає межі, рамки) й цілеспрямовує. Розглянемо цей пункт докладніше.

Виходитимемо з того, що безпосереднім об'єктом ДЗІТЦ є *виробництво в широкому сенсі* (ВШС) ЗІП, а також пізнавальна діяльність у широкому сенсі, яка включає взаємопов'язані ВПД, ВПІД і СпПІД, їх відповідні атрибути і результати і здійснюється у сферах олюднення й опредметнення сучасної інформа-

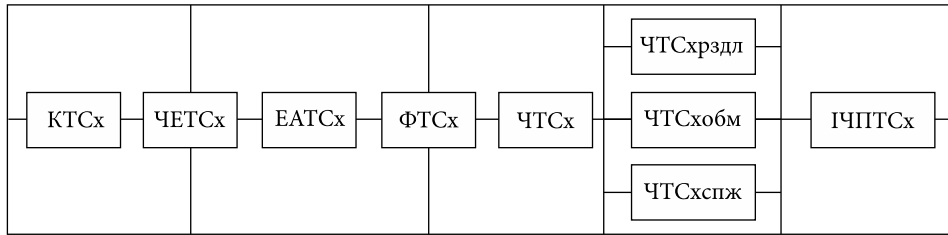

Рис. 3. Схема будови і структури ДЗІТЦ у широкому сенсі. ЧТСхрздл — часткова теоретична схема «розподіл», ЧТСхобм — часткова теоретична схема «обмін», ЧТСхспж — часткова теоретична схема «споживання», ІЧПТСх — інтегральна часткова прикладна теоретична схема
Джерело: побудовано автором.

ційно-цифрової економіки. Предметний простір ДЗІТЦ представлено ціннісними відносинами між акторами в процесі зазначених ВШС і видів діяльності щодо самого процесу та його основних результатів, насамперед ЗІП. Правда, ідеться лише про *діяльнісну знаннево-інформаційну цінність* (ДЗІЦ) ЗІП, яка охоплює лише частину системи ЦВ, а саме їх першу і другу підсистеми й елемент третьої підсистеми, що виражає відповідність між рівнем задоволення потреб за допомогою реального об'єкта і зусиллями щодо його створення (на рис. 4 це положення позначено словосполученням «ЦВ. 1,2,3 підсистеми»).

Поряд з цією суб'єкт-суб'єктною і суб'єкт-об'єктною будовою ДЗІЦ ЗІП необхідно пам'ятати про цілком визначені шари ДЗІЦ, відповідні останнім види пізнавальної діяльності та її результати. Отже, ДЗІЦ ЗІП — це об'єктивно існуючий *особливий реальний об'єкт* (ОРО), науковим образом якого має стати ДЗІЦ. Іншими словами, як результат наукової пізнавальної діяльності ДЗІЦ є складним, системним *знаннево-інформаційним науковим продуктом* (ЗІНП). Оскільки ж ДЗІТЦ покликана відобразити, описати й пояснити ДЗІЦ ЗІП як цілісного системного ОРО, що включає поверхневий, підповерхневий, сутнісно-рівневий, цільовий шари, остільки головними підсистемами ДЗІТЦ в ідеалі повинні стати, відповідно, КТСх — як попереднє загальне інтуїтивне бачення основних змістовних характеристик і складових ДЗІТЦ, ЧЕТСх, ЕАТСх, ФТСх, ЧТСх, ІЧПТСх — як в основному завершений науковий образ ДЗІЦ ЗІП.

Оскільки на початку побудови теорії усі зазначені підсистеми є гіпотетичними за визначенням, остільки в подальшій побудові ДЗІТЦ на них поширюється статус гіпотези. Іншими словами, абдуктивна складова побудови ЧЕТСх, ЕАТСх, ФТСх, ЧТСх та ІЧПТСх покликана домінувати, і до моменту повної та успішної верифікації теорії матимемо справу з вказаними *гіпотетичними* (Г) моделями (схемами)⁵.

⁵ Ця констатація є загальнозначимою для всієї серії статей, а тому необов'язково використовувати прикметник «гіпотетичний».

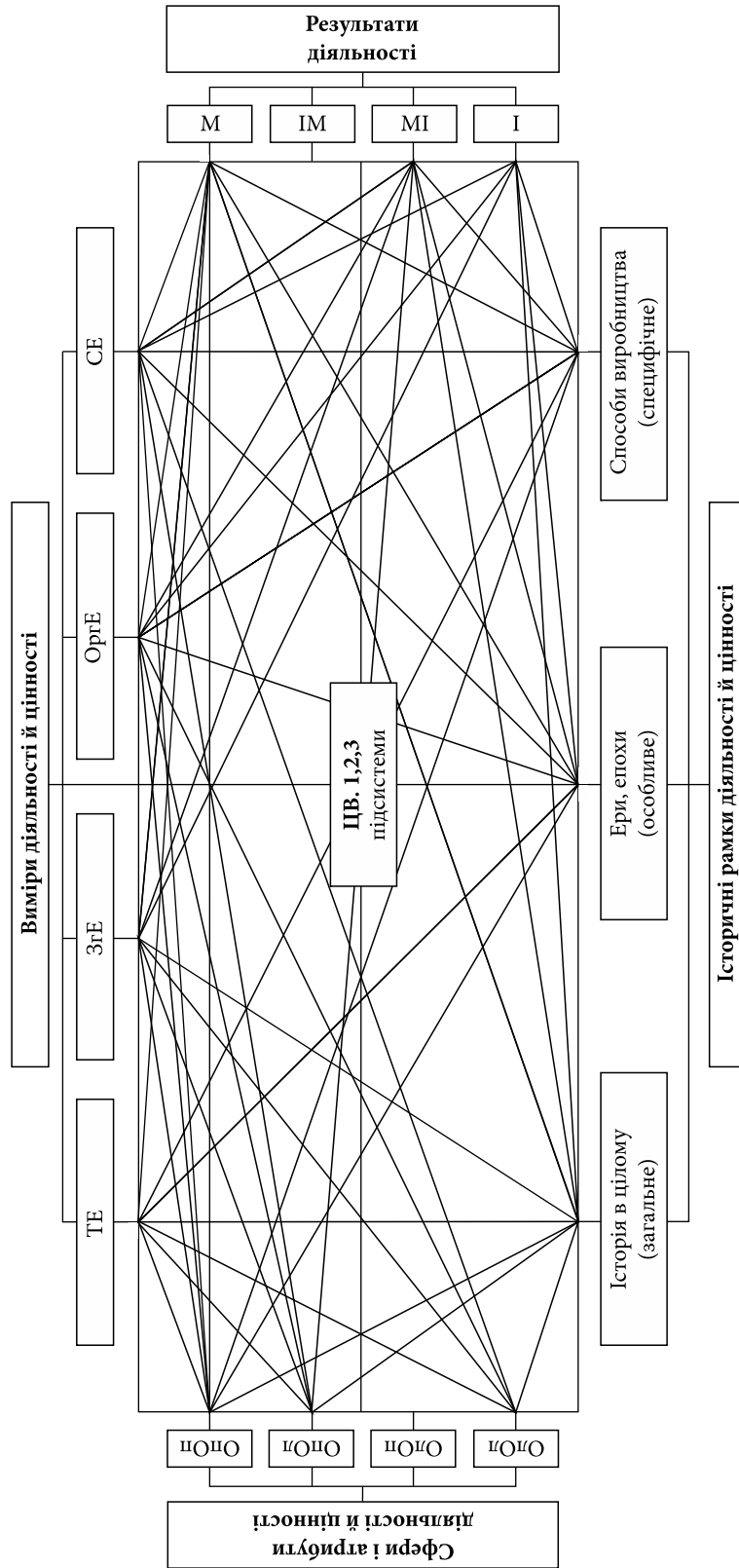

Рис. 4. Концептуальна схема та інтервал істинності ДЗІТЦ у темпоральному просторі ЗТЦ (фрагмент)
Джерело: побудовано автором.

Основними сферами існування ДЗІЦ є олюдження в олюдненні (ОлОл) і опредметнення в опредметненні (ОпОп) (саме цю обставину акцентовано на рис. 3), хоча матеріалізація ідеального продукту може відбуватись у сфері опредметнення в олюдненні, а створення *ідеального* продукту (І) — у сфері олюдження в опредметненні. Відповідно в процесі вивчення ДЗІЦ необхідно брати до уваги не тільки *матеріальний* продукт (М), що виробляється у сфері ОпОп, як у випадку ТТВ, а й *ідеальний* (І) і *матеріалізований ідеальний* (МІ) продукти, «місцем народження» яких є олюдження в олюдненні (ОлОл) і опредметнення в олюдненні (ОпОл) (на рис. 4 відповідні одне одному сфері і продукти з'єднано лініями). У ДЗІЦ відображається відомий *техніко-економічний* (ТЕ) стан процесів олюдження і опредметнення в умовах новітньої кореляції епохи опосередкованого олюдження й пізнього капіталізму, що «дрейфує» в посткапіталістичному напрямі (на рис. 4 це положення позначено лініями між елементами ТЕ, ОлОл, ОпОп, І, М, МІ, особливе, специфічне). *Загальноекономічний* (ЗгЕ) вимір ДЗІЦ представлений не тільки техніко-економічною складовою атрибутів ВПД, ВПІД, СпПІД незалежно від історичного часу (наприклад, матеріальні засоби і предмети СпПІД), а й взаємопов'язаними корисною цінністю й затратнісною цінністю (на рис. 4 це лінії між елементами ОлОл, ОпОп, ОпОл, ЗгЕ, І, М, МІ, загальне).

Організаційно-економічний (ОргЕ) вимір ДЗІЦ відповідає ринковим, плановим і ринково-плановим формам, які характерні для епохи опосередкованого олюдження й пізнього капіталізму (на рис. 4 це лінії між елементами ОлОл, ОпОп, ОпОл, ОргЕ, І, М, МІ, особливе). У цю саму епоху суспільна форма людської діяльності, панівні типи, види і форми привласнення засобів, предметів, умов, процесу й результатів останньої детермінують *соціально-економічні* (СЕ) знаннево-інформаційні ЦВ, які мають ноуменальний статус і відображаються у відповідних ФТСх і ЧТСх (на рис. 4 це лінії між елементами ОлОл, ОпОп, ОпОл, СЕ, І, М, МІ, специфічне).

Такою є концептуальна теоретична модель (схема), основні передумови і припущення ДЗІТЦ, що окреслюють той темпоральний субпростір, у якому перебуває її шуканий істинний зміст. Зрозуміло, у процесі побудови ДЗІТЦ належить спиратися не лише на основні, а й на деякі допоміжні передумови й припущення.

ПРО ЧУТТЄВО-ЕМОЦІЙНУ ТЕОРЕТИЧНУ МОДЕЛЬ ДЗІТЦ

Оскільки ЧЕПД вважається донауковою і дотеоретичною, остільки включення в теорію *чуттєво-емоційних об'єктів* (понять) (ЧЕО) і *схем* (моделей) (ЧЕСх) як результатів ЧЕПД, на нашу думку, є необов'язковим. Звичайно, це вірно щодо тих ЧЕО і ЧЕСх, які зовсім позбавлені будь-яких теоретичних «домішок». Однак у сучасних умовах повсюдної експансії наукового теоретичного знання остання обставина є, радше, винятком з правил. У переваж-

ній більшості випадків ЧЕПД ініціюється і цілеспрямовується науковою діяльністю взагалі й ЕАПД і / або ТАПД, і / або ПрПД зокрема. Це передбачає використання в процесі ЧЕПД, а отже, і в її результатах — ЧЕО і ЧЕСх, тих емпірико-абстрактно-теоретичних, теоретико-абстрактних і теоретико-прикладних об'єктів (понять) і схем (моделей), які отримані раніше за підсумками наукової обробки інших чуттєво-емоційних та інших об'єктів.

Це вірно і щодо ДЗІТЦ. Оскільки їй передує цілий корпус досить розвинутих і зрілих СТЦ, а також деякі положення ЗТЦ, то їх емпірико-абстрактно-теоретичні, теоретико-абстрактні й теоретико-прикладні об'єкти (поняття) і схеми (моделі) необхідно використовувати в процесі її побудови, у тому числі за адекватної їй ЧЕПД і формування відповідних понять та їх зв'язків. Зрозуміло, останні неминуче набудуть нового сенсу, детермінованого новим чуттєво-емоційним «матеріалом», тобто новими предметами ЧЕПД з властивим їм донауковим, буденним, повсякденним значенням. Проте це не виключає, а передбачає теоретизацію окреслених значень з використанням понять і схем інших СТЦ. Отже, у певному сенсі, адекватна ДЗІТЦ ЧЕСх є теоретичною, а через її неверифікованість вона, за визначенням, є гіпотетичною.

З урахуванням викладеного, а також раніше отриманих теоретичних результатів (Тарасевич, 2021, с. 12—70), можна припустити, що важливими компонентами *чуттєво-емоційної теоретичної схеми* (моделі) (ЧЕТСх), що входить до ДЗІТЦ і відображає економічну цінність чуттєво-емоційних форм різних видів ЗІП як образів поверхневого шару наявного реального об'єкта, є не стільки інформація, знання, дані та ін.⁶, що лежать на поверхні й безпосередньо чуттєво сприймаються, скільки відомим чином теоретизовані ЧЕО — ЗП, ЗІП, ЗІПІ, ІПІ, ІПпр, ІПМпр, ІПМДпр, ІПМДЦпр⁷, які утворюють *знаннєво-інформаційний ланцюг* (ЗІЛ) і розташовані послідовно від менш очевидних до більш очевидних, що чуттєво сприймаються, феноменальних, повніше представлених у практиці господарювання. Подібна теоретизація вірна і щодо компонентів першої, другої і третьої підсистем системи ЦВ. Її (теоретизації) важливим результатом є, зокрема, надання абстрактно-теоретичного статусу таким звичайним поняттям, як:

⁶ У економіко-правовому відношенні як чуттєво сприйнята інформація можуть виступати багато *об'єктів інтелектуальної власності* (ОІВ), у тому числі: 1) об'єкти авторського права (літературні письмові твори, виступи, лекції, промови, комп'ютерні програми, бази даних, твори — музичні, драматичні, образотворчого мистецтва, архітектури та ін.); 2) об'єкти патентного права (винаходи, корисні моделі, промислові зразки та ін.); 3) засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту й виробленої ними продукції (комерційні, фірмові найменування, торгові марки, бренди, географічні вказівки та ін.); 4) нетрадиційні ОІВ (наукові відкриття, компонування інтегральних мікросхем, раціоналізаторські пропозиції, сорти рослин, породи тварин, комерційні таємниці та ін.) (Гражданский кодекс Украины. *Factor*. URL: <https://i.factor.ua/law-53/section-292/>; Амброзьяк Н. та ін., 2018).

⁷ Підкреслимо, що тут мається на увазі інтегрально-синтетичний стан зазначених продуктів.

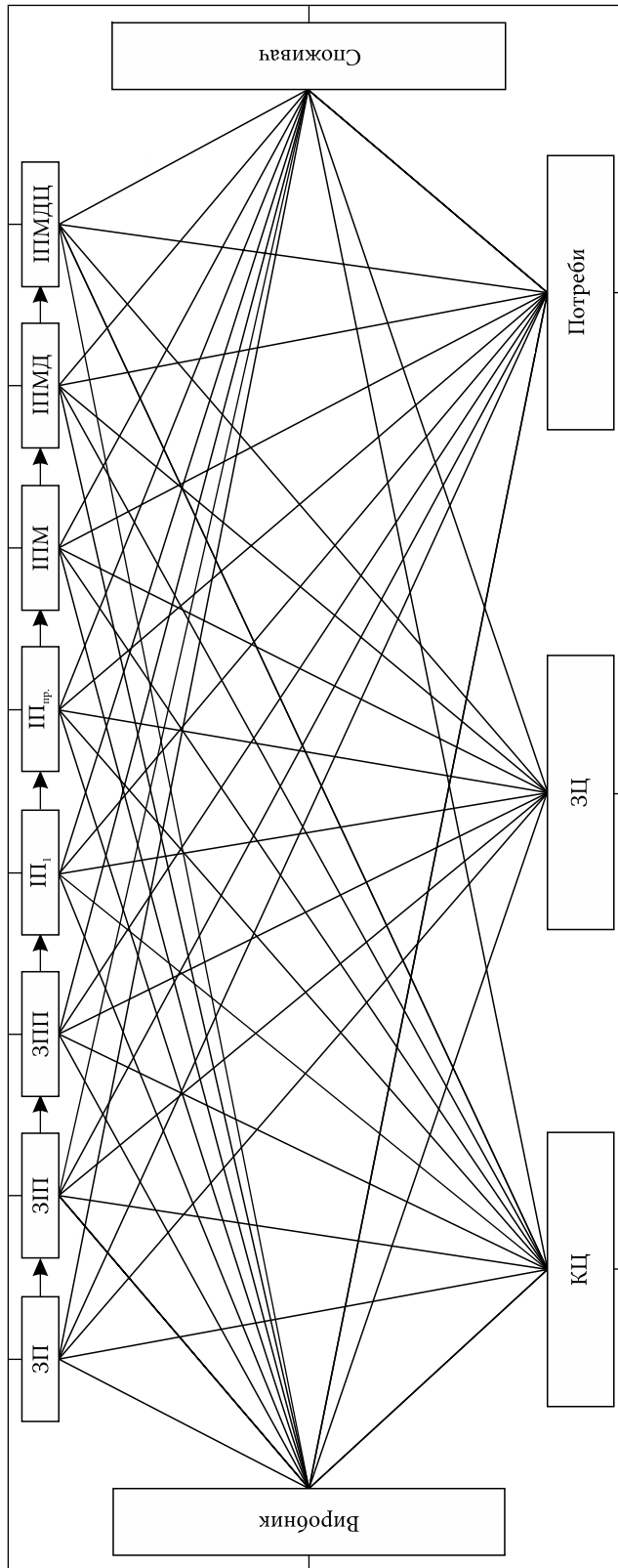

Рис. 5. Гіпотетична чуттєво-емоційна теоретична схема ДЗІТЦ (фрагмент)
Джерело: побудовано автором.

1) корисні якості або властивості (споживні вартості — у категоріях ТТВ) згаданих продуктів і процесу створення цих якостей⁸; 2) витрати, зусилля (жертви), необхідні для створення зазначених якостей і здійснення самого процесу створення⁹; 3) потреби в продуктах і процесах їх створення; 4) споживач продуктів (їх корисних якостей); 5) виробник продуктів (їх конкретних корисних якостей). За результатами теоретизації першим двом поняттям надаються нові імена власні — відповідно, *кориснісна цінність* (КЦ)¹⁰ і *затратнісна цінність* (ЗЦ), а поняття три, чотири і п'ять зберігають ім'я власне з урахуванням абстрагізації сфери їх застосування. Представимо фрагмент ЧЕТСх (рис. 5), оскільки не маємо на меті її всебічне вивчення (адже вона не є власне теоретичною).

Як бачимо, зв'язки між її компонентами (на рис. 5 вони позначені лініями) численні й різноманітні, але на рівні емоційно-чуттєвого сприйняття можуть бути описані порівняно просто. Наприклад, зв'язки між компонентами «споживач», «потреби», «ІПМ», «КЦ», «виробник», «ЗЦ» позначають той очевидний факт, що споживач має певні потреби в деяких корисних для нього якостях або в кориснісній цінності ІПМ, створення якої виробником вимагає певних зусиль, витрат, жертв, тобто затратнісної цінності. Водночас і формування потреб споживача, і їх задоволення пов'язані з певними КЦ і ЗЦ. Зрештою, один і той самий актор може бути і споживачем, і виробником ІПМ. Слід визнати, що, перебуваючи в межах ЧЕТСх, практично неможливо адекватно визначити якісну специфіку, зміст, тобто значущі ноуменальні характеристики окреслених зв'язків. Для цього потрібні подальші дослідження.

ВИСНОВКИ

Таким чином, загальна характеристика концептуальної і чуттєво-емоційної теоретичних моделей (схем) ДЗІГЦ є необхідною передумовою, пролегоменами переходу до власне науково-теоретичного етапу її розробки, побудови емпірико-абстрактної й теоретичних моделей (схем). Сподіваємося звернутися до цієї проблематики в наступній статті.

⁸ У сучасній практиці господарювання основною корисною якістю ОІВ прийнято вважати дохід у його різних видах (прибуток, роялті та ін.), що приносить споживачеві. Таким чином, акцентується продуктивне споживання ОІВ. Однак не менш важливими є ті корисні якості ОІВ, які задовольняють потреби в процесі особистого споживання.

⁹ На поверхні економічного життя зазначені витрати, зусилля чи жертви виступають у вигляді різноманітних витрат, оцінок і цін ОІВ. Так, залежно від конкретних умов і форм комерціалізації ОІВ розрізняють ціни ОІВ, що формуються при їх купівлі-продажу або ліцензуванні, корпоративних трансакціях, примусовому ліцензуванні. У свою чергу, в низці цін купівлі-продажу ОІВ виокремлюють ціни, отримані за допомогою витратного, ринкового і прибуткового методів оцінювання ОІВ. У цьому зв'язку розрізняють ціни продавця, покупця, ринку (Глушко, 2009).

¹⁰ КЦ (у категоріях ЗТЦ і ДЗІГЦ) є синонімом споживної вартості (у категоріях ТТВ) і блага (у категоріях ТГК).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Тарасевич, В. (2021). Теоретичний вимір інформаційно-цифрової економіки: основи і система первинних інформаційних феноменів. *Економіка України*. 64. 1(710). 3-23. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.01.003>
- Тарасевич, В. (2021). Теоретичний вимір інформаційно-цифрової економіки: інформаційна діяльність і система похідних інформаційних феноменів (продуктів). *Економіка України*. 64. 3(712). 3-18. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.03.003>
- Тарасевич, В. (2021). Теоретичний вимір інформаційно-цифрової економіки: інформаційно-цифрові процеси та їх атрибути. *Економіка України*. 64. 6(715). 21-35. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.06.021>
- Тарасевич, В. (2021). Сучасна кореволуція: діяльнісний зміст і діалектика пізнавальних та когнітивних систем. *Економіка України*. 64. 10(719). 3-18. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.10.003>
- Тарасевич, В. (2022). Сучасна кореволуція: машинізована людина і / або олюднена машина. *Економіка України*. 65. 2(723). 20-36. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.02.020>
- Тарасевич, В. (2022). Про загальну і спеціальні теорії цінності. *Економіка України*. 65. 12(733). 13-33. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.12.013>
- Тарасевич, В. (2017). Фундаментальная экономическая наука: универсальность содержания и развития. Моногр. Днепр, ЧМП «Экономика». 1022 с.
- Тарасевич, В., Білоцерківець, В., Завгородня, О. та ін. (2021). Цифровий вимір інноваційно-інформаційної економіки. Моногр. За ред. В. Тарасевича. Дніпро, ПМП «Економіка». 448 с.
- Вишневський, В., Вієцька, О., Вієцький, О. та ін. (2019). Смарт-промисловість: напрями становлення, проблеми і рішення. Моногр. За ред. В.П. Вишневського. НАН України, Ін-т економіки пром-ті. Київ. 464 с.
- Вишневський, В., Князев, С. (2017). Смарт-промисловість: перспективи і проблеми. *Економіка України*. 60. 7(668). 22-37.
- Тарасевич, В. (2021). Теоретическое измерение информационно-цифровых феноменов в экономике. Моногр. Днепр, ЧМП «Экономика». 108 с.
- Амброзяк, Н., Ворона, Н., Нестеренко, М., Чернышова, Н. (2018). Объекты интеллектуальной собственности: юридические основы. *Налоги & бухгалтер.* № 58. URL: <https://i.factor.ua/journals/nibu/2018/july/issue-58/>
- Глушко, Е. (2009). Особенности формирования цены на объекты интеллектуальной собственности. *Вісник Хмельницького національного університету*. Т. 2. № 6. С. 200—206.

Надійшла 06.11.2023

Прорецензована 12.11.2023

Підписана до друку 14.11.2023

REFERENCES

- Tarasevych, V. (2021). Theoretical dimension of information-digital economy: foundations and system of primary information phenomena. *Economy of Ukraine*. 64. 1(710). 3-23. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.01.003> [in Ukrainian].
- Tarasevych, V. (2021). Theoretical dimension of the information-digital economy: information activity and the system of the derived information phenomena (products). *Economy of Ukraine*. 64. 3(712). 3-18. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.03.003> [in Ukrainian].
- Tarasevych, V. (2021). Theoretical dimension of information-digital economy: information-digital processes and their attributes. *Economy of Ukraine*. 64. 6(715). 21-35. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.06.021> [in Ukrainian].
- Tarasevych, V. (2021). Modern co-revolution: activity content and dialectics of informative and cognitive systems. *Economy of Ukraine*. 64. 10(719). 3-18. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.10.003> [in Ukrainian].
- Tarasevych, V. (2022). Modern co-revolution: a mechanized man and/or a humanized machine. *Economy of Ukraine*. 65. 2(723). 20-36. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.02.020> [in Ukrainian].
- Tarasevych, V. (2022). On general and special theories of value. *Economy of Ukraine*. 65. 12(733). 13-33. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.12.013> [in Ukrainian].
- Tarasevich, V. (2017). Fundamental economic science: universality of content and development. Dnepr. 1022 p. [in Russian].
- Tarasevych, V., Bilotserkivets, V., Zavorodnya, O. et al. (2021). The digital dimension of the innovation and information economy. V. Tarasevych (ed.). Dnipro. 448 p. [in Ukrainian].
- Vyshnevskiy, V., Viyetska, O., Viyetskiy, O. et al. (2019). Smart industry: directions of development, problems and solutions. V.P. Vyshnevskiy (ed.). Kyiv. 464 p. [in Ukrainian].
- Vyshnevskiy, V., Knyazev, S. (2017). Smart industry: prospects and challenges. *Economy of Ukraine*. 60. 7(668). 22-37 [in Ukrainian].
- Tarasevich, V. (2021). Theoretical dimension of information and digital phenomena in economy. Dnepr. 108 p. [in Russian].
- Ambrozyak, N., Voronaya, N., Nesterenko, M., Chernyshova, N. (2018). Intellectual property objects: legal basis. *Taxes & Accounting*. No. 58. URL: <https://i.factor.ua/journals/nibu/2018/july/issue-58/> [in Russian].
- Glushko, E. (2009). Features of intellectual property objects pricing. *Bulletin of Khmelnytskyi National University*. Vol. 2. No. 6. P. 200-206 [in Russian].

Received on November 6, 2023

Reviewed on November 12, 2023

Signed for printing on November 14, 2023

Viktor Tarasevych, Dr. Sci. (Econ.), Prof.,
Head of the Department of International Economics
and Social Disciplines and Humanities
Ukrainian State University of Science and Technologies
2, Lazaryana St., Dnipro, 49010, Ukraine

ACTIVITY-BASED KNOWLEDGE-INFORMATION THEORY OF VALUE:
CONCEPTUAL AND SENSORIAL-EMOTIONAL THEORETICAL MODELS

The conceptual and sensorial-emotional theoretical models (schemes) of the activity-based knowledge-information theory of value (AKITV) or the activity-based theory of the knowledge-information product value are considered. The main ontological (recent co-revolution, integrative picture of economic reality), gnoseological (post-nonclassicism, critical realism, trialectic, integrative method), axiological (universals of culture, ethos of science) and praxeological (imperatives of syntagmatic revolution) prerequisites and the interval of truth for AKITV are defined, as well as its place in the temporal space of the general theory of value and fundamental economic science. Considering the dialectic of the general and the particular, the conceptual makeup and structure of AKITV as a special theory of value in a broad sense, that is, a complex synergistic-type system, a unity of interconnected and interacting theoretical schemes (models) as its subsystems, is proposed. The conceptual theoretical scheme is a kind of avant-garde in AKITV. Sensorial-emotional, empirical-abstract and fundamental theoretical schemes correspond to the descending steps in ascent from the sensorial-concrete to the utterly abstract. Fundamental, partial (“distribution”, “exchange”, “consumption”) and integral partial-applied theoretical schemes correspond to the ascending steps in ascent from the studied and ordered abstract image of the object to the general concrete one. The immediate object of AKITV is the production of a knowledge-information product in the broad sense, as well as cognitive activity (its attributes and outcomes), which is performed in the spheres of humanization and objectification of the modern information and digital economy. The subject space of AKITV is represented by value relations between actors in the process of production in a broad sense and cognitive activity concerning the process itself and its main outcomes, primarily the knowledge-information product. The technical-economic, general economic, socio-economic and organizational-economic dimensions of AKITV are indicated. In the sensorial-emotional theoretical model, the economic value of a sensorial-emotional knowledge-information product as an image of the surface layer of an existing real object is emphasized.

Keywords: *activity; value; theory in a broad sense; truth interval; knowledge-information product; general theory of value; activity-based knowledge-information theory of value; prerequisites and dimensions of the theory; conceptual theoretical model; sensorial-emotional theoretical model.*